

GEVAARLIJKE STOFFEN EN SUCCESVOLLE COMMUNICATIE OP HET WERK

1. Inleiding

Werkgevers, werknemers en hun vertegenwoordigers moeten niet alleen weten welke gezondheidsrisico's werknemers op het werk lopen, maar ook hoe zij met deze risico's moeten omgaan. Het is een hele opgave om hierover op doeltreffende wijze te communiceren. De nieuwe verordeningen inzake de registratie, evaluatie en autorisatie van chemische stoffen (REACH ⁽¹⁾) en betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels (CLP ⁽²⁾) helpen bij de aanpak van dit probleem.

Het doel van REACH is om de beschikbaarheid en kwaliteit van informatie over chemische stoffen te verbeteren en om nieuwe bepalingen te definiëren voor de communicatie binnen de toeleveringsketen. De CLP-verordening maakt gebruik van deze informatie om een accurate indeling en voorschriften voor de voorlichting van de gebruiker over gevaren vast te stellen. Dit informatieblad is een update van Factsheet 35 ⁽³⁾ en stelt belangrijke veranderingen voor. Het bevat tevens aandachtspunten voor de communicatie op het werk over gevaarlijke stoffen.

Risico's hangen uiteraard af van de manier waarop en de omstandigheden waaronder stoffen op het werk worden gebruikt. Meelstof is over het algemeen niet gevaarlijk, maar kan een gezondheidsrisico vormen voor bakkers en zelfs ontploffingen veroorzaken. Hetzelfde is het geval met water, bijvoorbeeld gedestilleerd water dat in een laboratorium wordt gebruikt, wanneer het in contact komt met bepaalde stoffen die bij contact met water hevige reacties veroorzaken (zoals bepaalde peroxiden). Volgens het arbeidsomstandighedenrecht moeten werkgevers al deze risicofactoren overzien, alsook de wisselwerkingen daartussen die een gevaar voor werknemers kunnen vormen. Ze moeten rekening houden met alle producten, zelfs wanneer ze slechts als tussenproduct worden gebruikt, opgeslagen of getransporteerd, en met alle relevante taken.

David Tijero Osorio

2. Wetgeving

Veiligheidsinformatiebladen en etikettering zijn belangrijke bronnen van informatie over de gevaren van chemische stoffen. Alvorens een gevaarlijke stof of mengsel in de handel mag worden gebracht, moeten leveranciers, fabrikanten of importeurs de verpakking van een etiket voorzien overeenkomstig de CLP-verordening en professionele gebruikers een veiligheidsinformatieblad verstrekken.

In de REACH-verordening is vastgesteld waaraan veiligheidsinformatiebladen moeten voldoen, zodat werkgevers de mogelijke risico's voor werknemers en/of de omgeving kunnen evalueren. Leveranciers van gevaarlijke chemische stoffen of mengsels dienen daarnaast informatie te verschaffen over het beoogde gebruik. Vaak moet het veiligheidsinformatieblad ook een "blootstellingsscenario" bevatten, met een beschrijving van het gebruik van de stof, de operationele omstandigheden en risicobeheersmaatregelen.

REACH en/of CLP zijn niet (volledig) van toepassing op sommige stoffen, bijvoorbeeld bepaalde medicijnen (zoals cytostatica), cosmetica (zoals haarverzorgingsproducten), levensmiddelen en

¹ Verordening (EG) Nr. 1907/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 inzake de registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (REACH), tot oprichting van een Europees Agentschap voor chemische stoffen, houdende wijziging van Richtlijn 1999/45/EG en houdende intrekking van Verordening (EEG) nr. 793/93 van de Raad en Verordening (EG) nr. 1488/94 van de Commissie alsmede Richtlijn 76/769/EEG van de Raad en de Richtlijnen 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG en 2000/21/EG van de Commissie, en de daarop volgende wijzigingen (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1907&rid=7>)

² Verordening (EG) Nr. 1272/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels tot wijziging en intrekking van de Richtlijnen 67/548/EEG en 1999/45/EG en tot wijziging van Verordening (EG) Nr. 1907/2006 (Voor de EER relevante tekst), en navolgende wijzigingen (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=CELEX%3A32008R1272>).

³ <https://osha.europa.eu/nl/publications/factsheets/35/view>

dierenvoeding. Gebruikers hebben in dergelijke gevallen mogelijk geen toegang tot veiligheidsinformatiebladen of geëtiketteerde chemische stoffen. Wellicht ontvangen ze de informatie over gevaren en veiligheid onder een andere vorm van hun leveranciers.

De Richtlijn chemische agentia ⁽⁴⁾ bepaalt dat werkgevers van de leverancier of uit andere goed toegankelijke bronnen aanvullende informatie moeten verkrijgen die noodzakelijk is voor een arbeidsrisicobeoordeling. Daarnaast is het hun verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat hun werknemers en vertegenwoordigers informatie en scholing krijgen over:

- gevaarlijke kenmerken van de chemische stoffen;
- het niveau, de aard en de duur van de blootstelling en de omstandigheden tijdens de werkzaamheden;
- het nemen van passende voorzorgsmaatregelen om zichzelf en hun collega's te beschermen, waaronder informatie over wat er moet gebeuren bij ongelukken (bijvoorbeeld lekkages) of in noodgevallen;
- het effect van procedures voor risicobeheer;
- relevante grenswaarden voor beroepsmatige blootstelling (OEL);
- conclusies uit gezondheidstoezicht en reeds uitgevoerde beoordelingen van blootstelling.

Dries Vanderschaeghe

Voorts moet de werkgever ervoor zorgen dat hun werknemers zich bewust zijn van veranderingen in de processen of gebruikte stoffen.

Er zijn specifieke regels om jongeren en werknemers die zwanger zijn, borstvoeding geven of onlangs een kind hebben gekregen, te beschermen en om hen en de wettelijke vertegenwoordigers van kinderen onder de 15 jaar die lichte werkzaamheden uitvoeren, te informeren over gezondheids- en veiligheidsrisico's en preventieve maatregelen.⁽⁵⁶⁾

Werkgevers moeten registers bijhouden van de mogelijke blootstelling van werknemers en van het gezondheidstoezicht op werknemers die mogelijk aan gevaarlijke stoffen worden blootgesteld, in het bijzonder aan carcinogene en mutagene stoffen ⁽⁷⁾, en werkgevers moeten werknemers toegang verlenen tot de eigen persoonlijke gegevens van de werknemers.

De EU-werkplekrichtlijnen moeten worden omgezet in nationale wetgeving. Lidstaten mogen met het oog op de bescherming van werknemers aanvullende, meer gedetailleerde en striktere bepalingen opnemen, aangezien de richtlijnen enkel minimumvoorschriften vastleggen.

Voor het gebruik van gevaarlijke stoffen op het werk wordt dus ten eerste aanbevolen dat u vraagt om verduidelijking van specifieke nationale wetgeving die mogelijk van toepassing kan zijn.

Etikettering van chemische stoffen

In de CLP-verordening is vastgelegd welke gestandaardiseerde gegevens op etiketten, in pictogrammen en in de beschikbaar gestelde veiligheidsinformatiebladen moeten worden opgenomen. De verordening vervangt eerdere richtlijnen betreffende gevaarlijke stoffen en preparaten. Voor menselijke gebruiksmogelijkheden mogen echter nog tot 1 juni 2015 de oude indeling, etikettering en verpakking worden

⁴ Richtlijn 98/24/EG van de Raad van 7 april 1998 betreffende de bescherming van de gezondheid en de veiligheid van werknemers tegen risico's van chemische agentia op het werk (14e bijzondere richtlijn in de zin van artikel 16, lid 1, van Richtlijn 89/391/EEG) (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1998:131:0011:0023:NL:PDF>)

⁵ Richtlijn 92/85/EEG van de Raad van 19 oktober 1992 inzake de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid op het werk van werkneemsters tijdens de zwangerschap, na de bevalling en tijdens de lactatie (10e bijzondere richtlijn in de zin van artikel 16, lid 1, van Richtlijn 89/391/EEG) (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1992:348:0001:0007:NL:PDF>)

⁶ Richtlijn 94/33/EG van de Raad van 22 juni 1994 betreffende de bescherming van jongeren op het werk (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1994:216:0012:0020:NL:PDF>)

⁷ Richtlijn 90/394/EEG van de Raad van 28 juni 1990 betreffende de bescherming van de werknemers tegen de risico's van blootstelling aan carcinogene agentia op het werk (6e bijzondere richtlijn in de zin van artikel 16, lid 1, van Richtlijn 89/391/EEG) (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1990:196:0001:0007:NL:PDF>).

gebruikt. Het opnieuw verpakken en kenmerken van een preparaat (mengsel) dat reeds is verpakt en van een etiket is voorzien, en zich op 1 juni 2015 in de toeleveringsketen bevindt, mag tot uiterlijk 1 juni 2017 worden uitgesteld. Vanaf 1 juni 2017 moeten alle etiketten en verpakkingen aan de nieuwe verordening voldoen. Dit geldt ook voor producten die al vóór 1 juni 2015 in de handel waren.

Het etiket bevat de volgende gegevens:

- contactgegevens van de leverancier(s);
- de naam/namen van het product en van de stoffen (doorgaans maximaal vier) die het product bevat en die bijdragen tot de indeling;
- relevante identificatienummer(s), bijvoorbeeld een EG-(⁸) of CAS-(⁹)nummer;
- gestandaardiseerde waarschuwingen: gevarenpictogrammen, signaalwoorden, gevarenaanduidingen (H-zinnen; *hazard*) en veiligheidsaanbevelingen (P-zinnen; *precaution*).

Gevarenpictogrammen vervangen de oude gevarensymbolen, de H-zinnen vervangen de oude R-zinnen en de P-zinnen vervangen de oude S-zinnen die in eerdere wetgeving waren gedefinieerd. Voorbeelden van CLP-gevarenpictogrammen zijn:

(gevaar voor de gezondheid)
H312

(ontvlambaar)
H228

Voorbeelden van H- en P-zinnen zijn H312 "Schadelijk bij contact met de huid", EUH070 "Giftig bij oogcontact" en P262 "Contact met de ogen, de huid of de kleding vermijden" (¹⁰).

Voor preparaten (mengsels) mogen de volgens het oude systeem vereiste risico- en veiligheidszinnen (Richtlijn 67/548/EEG en Richtlijn 99/45/EG) nog tot 1 juni 2015 worden gebruikt.

Veiligheidsinformatiebladen

Voor veel gevaarlijke stoffen geldt dat de leveranciers een veiligheidsinformatieblad moeten verstrekken met gegevens over:

- eigenschappen van stoffen;
- gezondheidsrisico's, milieurisico's en fysisch-chemische risico's;
- opslag, behandeling, vervoer en definitieve verwijdering;
- veiligheidsinstructies voor werknemers en instructies inzake het bestrijden van brand, het per ongeluk vrijkomen van stoffen en eerste hulp.

Een veiligheidsinformatieblad moet verwijzen naar relevante OEL-grenswaarden (grenswaarden voor beroepsmatige blootstelling) en afgeleide DNEL-waarden (afgeleide doseringen zonder effect) (¹¹) die krachtens REACH zijn ingesteld. Werknemers en hun vertegenwoordigers moeten toegang hebben tot veiligheidsinformatiebladen. Iedere werkgever dient de daarin genoemde maatregelen toe te spitsen op de specifieke arbeidsomstandigheden van het eigen bedrijf.

Voor stoffen die in hoeveelheden van meer dan 10 ton per jaar worden gefabriceerd of geïmporteerd en die als gevaarlijk zijn aangemerkt, moeten in de veiligheidsinformatiebladen "blootstellingsscenario's" worden opgenomen die het geïdentificeerde gebruik van de stof, operationele

Nuno Olivera

⁸ Het nummer van de Europese Gemeenschap, of EG-nummer (EINECS-nr. of EC#) is een unieke identificatie die uit zeven cijfers bestaat en die binnen de Europese Unie voor regelgevingsdoeleinden door de regelgevende instanties aan chemische stoffen wordt toegekend. De lijst van stoffen met een EG-nummer wordt de EG-inventaris genoemd (<http://esis.irc.ec.europa.eu/index.php?PGM=ein>)

⁹ Een CAS-registratienummer ("Chemical Abstracts Service Registry Number") is een unieke numerieke identificatie die uit maximaal tien cijfers bestaat en door middel van koppeltekens in drieën is verdeeld. Zo is 58-08-2 het CAS-registratienummer van cafeïne. Aan een stof wordt een CAS-registratienummer toegekend bij opname in het CAS-Register, dat thans meer dan 71 miljoen organische en anorganische stoffen en 64 miljoen reeksen bevat. Het omvat stoffen uit de wetenschappelijke literatuur sinds 1957 tot heden, aangevuld met stoffen die teruggaan tot de beginjaren van de 20e eeuw. Dagelijks worden er rond 15000 nieuwe stoffen aan toegevoegd. <http://www.cas.org/content/chemical-substances>

¹⁰ <https://osha.europa.eu/en/topics/ds/clp-classification-labelling-and-packaging-of-substances-and-mixtures>

¹¹ Met betrekking tot blootstelling op en buiten de werkplek aan chemische stoffen die in hoeveelheden van meer dan 10 ton per jaar in

omstandigheden en voor het gebruik relevante risicobeheersmaatregelen beschrijven. Gebruikers dienen na te gaan of ze de stoffen volgens deze scenario's gebruiken. Mocht dit niet het geval zijn, dan moeten ze informatie over de specifieke omstandigheden doorgeven aan de leverancier, die daarmee voortaan rekening moet houden.

Overige informatiebronnen

Voor bepaalde producten, zoals farmaceutische middelen of cosmetica (bijvoorbeeld haarverzorgingsproducten), hoeven geen veiligheidsinformatiebladen te worden verstrekt. Zelfs voor chemische stoffen mét veiligheidsinformatiebladen kan echter meer informatie nodig zijn. Om de noodzakelijke gegevens voor het beoordelen van risico's en het nemen van preventieve maatregelen te verzamelen, kunt u in dat geval:

- andere bronnen raadplegen (technische documentatie, gebruikershandleidingen, databanken met informatie over chemische risico's (zoals de databank van het Europees Agentschap voor chemische stoffen (<http://echa.europa.eu/web/guest/information-on-chemicals>) of technische en wetenschappelijke literatuur);
- uw leveranciers ernaar vragen;
- arbo-/preventiediensten om advies vragen;
- advies inwinnen bij vakorganisaties (handelsorganisaties, Kamers van Koophandel, vakverenigingen, sociale-zekerheidsorganen en andere instanties);
- contact opnemen met de autoriteiten.

Kernpunten:

- Wees alert op nieuwe etiketten en veiligheidsinformatiebladen.
- Leer uw werknemers de nieuwe gegevens op etiketten te begrijpen en te herkennen.
- Verzeker u ervan dat in het veiligheidsinformatieblad vermeld staat hoe de stof of het mengsel moet worden gebruikt en dat het gebruik ervan niet wordt afgeraden.
- Volg het advies op dat op de nieuwe etiketten en in de nieuwe veiligheidsinformatiebladen wordt gegeven.
- Ga na of de indeling al dan niet is gewijzigd.
- Evalueer de risico's voor werknemers en werk zo nodig uw arbeidsrisicobeoordelingen bij.
- Breng uw werknemers op de hoogte van deze veranderingen.
- Als u vragen hebt over een nieuw etiket of veiligheidsinformatieblad, stel deze dan aan uw leverancier.

Bron: Directoraat-Generaal Werkgelegenheid

Voorbeelden van nuttige informatiesystemen

- De Britse website "COSH essentials" v-de Britse Health & Safety Executive beschrijft een aantal eenvoudige stappen om de door chemische stoffen veroorzaakte gezondheidsrisico's te onderzoeken en beheersen (<http://www.coshh-essentials.org.uk>), waaronder voorbeelden van risicobeoordelingen in veel sectoren, alsmede werkprocessen en casestudies.
- De Gestis-databank inzake gevaarlijke stoffen (<http://www.dguv.de/ifa/en/gestis/stoffdb>) bevat gegevens van rond de 8.000 chemische stoffen op het werk. Het systeem is gekoppeld aan een databank inzake blootstelling (MEGA), waarin gegevens van meer dan 60.000 bedrijven zijn opgenomen, een databank met veiligheidsinformatiebladen (ISI), een internationale OEL-databank (met 1.700 grenswaarden voor beroepsmatige blootstelling) en een DNEL-databank. Verder wordt het aangevuld door een databank met kenmerken van verbranding en ontploffing (Gestis-Dust-Ex) van meer dan 4.600 stofmonsters. Deze databank heeft betrekking op de meeste industriële sectoren.
- Internationale organisaties hebben voor meer dan 1.700 stoffen internationale kaarten voor chemische veiligheid ontwikkeld (ICSC-kaarten; <http://www.ilo.org/dyn/icsc/showcard.home>). Deze kaarten worden op de werkvloer gebruikt en daarnaast vaak als onderdeel van onderwijs- en scholingsactiviteiten. Ze kunnen ook worden gebruikt door instellingen die hulp bieden bij incidenten met chemische stoffen.

Europa worden geproduceerd of naar Europa worden geïmporteerd, verplicht REACH tot de instelling van afgeleide doses zonder effect voor de gezondheid (DNEL-waarden). Zie voor meer informatie de [Vraagbaak voor REACH en CLP](#).

- De ISCS-kaarten maken onderdeel uit van het OESO-portaal inzake chemische stoffen (eChemPortal, <http://www.oecd.org/env/ehs/risk-assessment/echemportalglobalportaltoinformationonchemicalsubstances.htm>), dat vrije toegang biedt tot informatie over fysisch-chemische eigenschappen en toxische gegevens. Op het eChemPortal staan directe links naar grote hoeveelheden informatie, bijeengebracht in het kader van beoordelingsprogramma's op nationaal, regionaal en internationaal niveau. Het bevat ook indelingen die in overeenstemming zijn met nationale classificatieschema's ofwel het mondiaal geharmoniseerd classificatie- en etiketteringssysteem voor chemische stoffen (GHS). Daarnaast verschaft het eChemPortal bepaalde informatie over de blootstelling aan en het gebruik van chemische stoffen. Een brochure met nadere details over het eChemPortal kan worden gedownload ⁽¹²⁾.
- De internationale toolkit Chemische Controle (http://www.ilo.org/legacy/english/protection/safework/ctrl_banding/toolkit/icct) is een systeem voor bescherming tegen gevaarlijke chemische stoffen op het werk voor kleine en middelgrote ondernemingen in ontwikkelingslanden, en behandelt pesticiden en gebruikelijke oplosmiddelen. De toolkit bevat richtlijnen voor specifieke taken waarbij gevaarlijke stoffen betrokken zijn, zoals mengen, het vullen van zakken en onderhoud van plaatselijke afzuiging.
- De Duitse Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin (BAuA) heeft een eenvoudig te gebruiken controlesysteem voor chemische stoffen op het werk ontwikkeld (EMKG) dat onder meer betrekking heeft op brand- en ontploffingsgevaar en verplichtingen krachtens CLP (<http://www.baua.de/en/Topics-from-A-to-Z/Hazardous-Substances/Hazardous-Substances.html>).
- Het portaal voor ondersteuning bij substitutie (SUBSPORT: <http://www.subsport.eu/>) bevat 28 lijsten van stoffen met (aanbevolen) gebruiksbepalingen, alsmede een databank met substitutie- en scholingsmaterialen ten behoeve van een praktische uitvoering van substitutie op de werkvloer.
- De Internationale Arbeidsorganisatie heeft voor gezondheids- en veiligheidscomités een instructiemodule gepubliceerd die beschikbaar is op: <http://actrav.itcilo.org/actrav-english/telearn/osh/kemi/ciwmain.htm>.
- Verder zijn er veel bronnen en systemen beschikbaar voor de industriële sectoren, nationale overheden en instituten in lidstaten. De bronnen en systemen verschaffen richtlijnen, beschrijvingen en links. Zo beschikt Roemenië over een Werkgevershandleiding inzake het verminderen van de blootstelling van werknemers aan gevaarlijke chemische stoffen op het werk.

Checklist voor het verstrekken van informatie aan werknemers te verstrekken informatie

Weet u/bent u op de hoogte van:

- de risicobeoordeling van uw werkplek?
- aan welke gevaren u wordt blootgesteld?
- wat voor gevolgen dit voor u kan hebben?
- wat u moet doen om zowel uw eigen veiligheid als de veiligheid van anderen te waarborgen (d.w.z. hoe de risico's moeten worden beheerst)?
- hoe u kunt controleren en vaststellen wanneer er iets mis is en tot wie u zich moet wenden om problemen te melden?
- de resultaten van een controle met betrekking tot blootstelling of een gezondheidstoezicht?
- preventieve en beschermende maatregelen die bij onderhoudswerkzaamheden moeten worden genomen?
- eerste hulp en noodprocedures?

Checklist voor goede communicatie tussen de werkgevers en de werknemers

Wordt er op iedere werkplek een lijst van gevaarlijke stoffen gebruikt of opgesteld? Dit dient tevens te gelden voor producten van toeleveranciers, en de lijst kan koelmiddelen, pesticiden, technische oliën, reinigingsmiddelen en brandstof omvatten.

- Is er onmiddellijk een veiligheidsinformatieblad beschikbaar voor iedere gevaarlijke chemische stof

¹² <http://www.oecd.org/env/ehs/risk-assessment/oecd%20brochure-1c%204-12->

die wordt gebruikt? Zijn er andere richtlijnen beschikbaar met betrekking tot de bescherming van werknemers?

- Is de informatie uit het veiligheidsinformatieblad en uit andere richtlijnen omgezet in instructies voor op het werk die praktische informatie verschaffen over hoe er tijdens de dagelijkse routine met chemische stoffen moet worden omgegaan?
- Weten we welke weg de stoffen binnen het bedrijf afleggen? Hoeveel wordt er ingekocht en bij wie? Hoeveel wordt er per afzonderlijk geval opgeslagen? Waar gaan de chemische stoffen naartoe? Wie bepaalt wat er wordt ingekocht en wie is er bij betrokken?
- Is elke verpakking voor een gevaarlijke chemische stof (vaten, flessen, opslagtanks) voorzien van een etiket met de naam van het product en worden passende risicowaarschuwingen gegeven die verband houden met de fysische risico's (bijvoorbeeld ontploffingsgevaar) en risico's voor de gezondheid?
- Is er een risicobeoordeling uitgevoerd en is er informatie over de bevindingen verspreid?
- Wordt er aan werknemers regelmatig gevraagd naar mogelijke problemen voor de gezondheid en veiligheid?
- Zijn aan de werknemers alle relevante informatie, instructies en training inzake gevaarlijke stoffen op het werk verstrekt, waaronder informatie over de te nemen voorzorgsmaatregelen om zichzelf en andere werknemers te beschermen?
- Weten alle werknemers:
  - hoe de beheersingsmaatregelen ten volle en op de juiste wijze kunnen worden benut?
  - tot wie ze zich moeten wenden om melding te maken van een probleem of defect?
  - hoe geplande onderhoudsbeurten en functionaliteitscontroles moeten worden uitgevoerd, in het bijzonder met betrekking tot plaatselijke afzuiging en andere beveiligingsinrichtingen?
  - wat ze moeten doen bij ongevallen, incidenten of noodsituaties waar gevaarlijke stoffen bij zijn betrokken?
  - hoe met afval moet worden omgegaan?
- Worden de werknemers betrokken bij regelmatige updates van risicobeoordelingen en regelmatig bijgeschoold?

Nadere informatie

Voorbeelden van succesvolle communicatie over risico's en factsheets met betrekking tot gevaarlijke stoffen zijn beschikbaar op: <https://osha.europa.eu/nl/publications/factsheets>.

De website van het agentschap bevat tevens veel gestelde vragen met betrekking tot bijvoorbeeld REACH, CLP en andere materialen waarnaar hieronder wordt verwezen.

Case Studies of Practical Solutions. [*Casestudies over praktische oplossingen.*] Beschikbaar op: <https://osha.europa.eu/nl/practical-solutions/case-studies>

Pas op: chemische stoffen! Weet u wat deze pictogrammen betekenen? (poster in 24 talen).

Beschikbaar op: https://osha.europa.eu/nl/publications/promotional_material/clp-poster

Pas op: chemische stoffen! De gevarenpictogrammen uitgelegd (folder in 24 talen) Beschikbaar op:

https://osha.europa.eu/nl/publications/promotional_material/clp-leaflet

Gevaarlijke stoffen en risicobeoordeling. (PowerPoint-presentatie in 22 talen) Beschikbaar op:

https://osha.europa.eu/en/topics/ds/materials/en_ds.ppt

E-fact 26 - Dangerous Substances in HORECA. Beschikbaar op:

<https://osha.europa.eu/en/publications/e-facts/efact26/view>

E-fact 41 - Cleaners and Dangerous Substances. Beschikbaar op:

<https://osha.europa.eu/en/publications/e-facts/efact41/view>

E-fact 66: Maintenance and hazardous substances. Beschikbaar op:

<https://osha.europa.eu/en/publications/e-facts/efact66/view>

E-fact 67: Maintenance and hazardous substances - Maintenance in the chemical industry.

Beschikbaar op: <https://osha.europa.eu/en/publications/e-facts/efact67/view>

Rubriek op de website van EU-OSHA over CLP. Beschikbaar op:

<https://osha.europa.eu/nl/topics/ds/clp-classification-labelling-and-packaging-of-substances-and-mixtures>

Rubriek op de website van EU-OSHA over REACH. Beschikbaar op:

<https://osha.europa.eu/nl/topics/ds/reach>

Europese Commissie, Changes to Chemical Labels and SDS, CLP OSH Training, 2012. Beschikbaar op:

<https://osha.europa.eu/en/topics/ds/materials/clp-training.pdf>

Europese Commissie, Changes to Chemical Labels and SDS - Speaker's Notes, 2012. Beschikbaar

op: <https://osha.europa.eu/en/topics/ds/materials/clp-speakers-notes.pdf>

Europese Commissie, CLP OSH Guidance, 2012. Beschikbaar op:

<https://osha.europa.eu/en/topics/ds/materials/clp-osh-guidance.pdf>

Europese Commissie, Etiketten van chemische producten veranderen: gevolgen voor de bescherming van werknemers, 2012. Beschikbaar op:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=nl&pubId=7639&type=2&furtherPubs=yes>

Europese Commissie, Nieuwe etikettering van chemische stoffen – Pocket card, 2012. Beschikbaar op:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=nl&pubId=7697&type=2&furtherPubs=yes>

Factsheet 33 - Inleiding over gevaarlijke stoffen op het werk (in 22 talen). Beschikbaar op:

<https://osha.europa.eu/nl/publications/factsheets/33>

Factsheet 34 - Verwijderen en vervangen van gevaarlijke stoffen (in 22 talen) Beschikbaar op:

<https://osha.europa.eu/nl/publications/factsheets/34>

Factsheet 44 - Effectieve informatie over veiligheid en gezondheid op het werk: gevaarlijke stoffen.

Samenvatting rapport Agentschap (in 22 talen). Beschikbaar op:

<https://osha.europa.eu/nl/publications/factsheets/44>

Forum 12 - Working with Dangerous Substances: The European Policy Challenge (in vijf talen).

Beschikbaar op: <https://osha.europa.eu/nl/publications/reports>

Veelgestelde vragen (FAQ) met betrekking tot CLP en REACH Beschikbaar op:

<https://osha.europa.eu/nl/practical-solutions/faqs>

Guidance for employers on controlling risks from chemicals. Interface between Chemicals Agents Directive and REACH at the workplace, European Commission 2010,

<https://osha.europa.eu/en/topics/ds/materials/reach-guidance-employers.pdf>

Napo in: Pas op: chemische stoffen! Beschikbaar op: <http://www.napofilm.net/nl/napos->

[films/multimedia-film-episodes-listing-view?set%20language=en&set_language=nl&filmid=napo-012-danger-chemicals](http://www.napofilm.net/nl/napos-films/multimedia-film-episodes-listing-view?set%20language=en&set_language=nl&filmid=napo-012-danger-chemicals)

Praktische oplossingen - Instrumenten voor risicobeoordeling] Beschikbaar op:

<https://osha.europa.eu/nl/practical-solutions/risk-assessment-tools>

Report - How to Convey OSH Information Effectively: The Case of Dangerous Substances]

Beschikbaar op: <https://osha.europa.eu/nl/publications/reports>